

Açık Erişim Nedir?

Bilimsel bilginin internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik engeller olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir biçimde kamuya ücretsiz açık olmasıdır.

Neden Açık Erişim?

- Bilginin evrensel ve erişilebilir olduğu öngörüsünü taşımakla beraber, dijital belgelerin herkesin erişebileceği bir web ortamında bulunmasını sağlar.
- Entelektüel mirasın uzun vadeli saklanması ve korunmasını garanti eder.
- Ticari dergi yayıncılığının tekelindeki iletişim kanallarında tıkanan bilim dünyası, açık erişim yayıncılığı sayesinde bu tıkanıklığa temel neden oluşturan fiyat ve erişim engellerini ortadan kaldırır.
- Ulusal veya kurumsal kaynaklarla finanse edilen araştırmaların tekrar ücret ödeyerek ticari kaynaklardan satın alınmasını önler.
- Bilimsel iletişimin gelişmesine ve güçlenmesine katkı sağlar.
- Satın alma gücü düşük ülkelerdeki araştırmacıların bilimsel bilgiye ücretsiz erişimi ile toplumsal fayda sağlar.
- Açık erişimdeki yayınlar daha fazla kişi tarafından okunup, araştırma sonuçları daha geniş kitlelere ulaştığı için araştırmaların etkisi ve yayınların daha fazla atıf alma olasılığı artar.
- Araştırma sonuçlarına ücretsiz ve hızlı erişim imkanı sağlar.
- Araştırma sonuçlarının başka bir araştırmaya temel oluşturmasını kolaylaştırır.
- Yapılan araştırmaların tekrarını önler.

Kurumsal Arşiv Nedir?

Bağlı oldukları kurumun entelektüel birikimini dijital ortamda bir arada toplayan kurumda üretilen bilgiyi sayısal (dijital) ortamda derleyen, saklayan, koruyan, diğer kurumların ve kişilerin serbestçe erişimini sağlayan bir hizmetler bütünüdür.

Kurumsal Arşivlerin Açık Erişime Katkıları

Kurumsal arşivler açık erişim altyapısının temel öğeleridir ve açık erişime şu katkıları sağlarlar:

- Bilimsel iletişim,
- Öğrenme materyalleri aracılığıyla eğitimi destekleme,

- Elektronik yayıncılık,
- Üniversite bilgi ağlarındaki araştırma çıktılarının ve sayısal koleksiyonunun yönetimi,
- Araştırma çıktılarına kolay erişimi sağlayarak ve bu çıktıları toplayarak üniversitenin saygınlığını artırma,
- Kurumda yürütülen araştırma faaliyetlerinin ve sonuçlarının daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak araştırmanın etkisini artırma.

Telif Hakları

Telif hakları, araştırmacılardan arşivlenmek üzere çalışmalarının birer kopyalarının istenmesi durumunda karşımıza çıkmaktadır. Bir çalışmanın eArşiv'de yer alabilmesi için; araştırmacının çalışmasını elektronik ortama taşıma hakkına sahip olması ve kullandırma biçimlerinin de söz konusu çalışmanın telif hakları kuralına uygun olması gerekir.

Yazarın ön baskı çalışmasını arşivlemek için izin isteme gereksinimi yoktur; çünkü telif hakkı sahibi kendisidir. Yazar, daha önce yayınlanmış çalışmasının bir kopyasını arşivlemek isterse telif hakkı sahibinin izni gerekir. Şu an yayıncıların %69'u kendi kendine arşivlemeye izin vermektedir. Depolanacak çalışma, yayınlanacak son baskı olmadığı sürece, telif hakkı ihlali söz konusu değildir.

Açık Arşivde İş Akışı

a) Arşivleme: Arşivleme, eArşiv'de depolanacak bilgi kaynağının yazarı tarafından üst verisinin oluşturularak dosya/dosyalarının yüklenmesidir. Arşivleme aşaması üst veri toplama, dosya yönetimi ve yayım iznini içerir. Üst veri toplama, belirlenen standarttaki veri kaydına göre yayının künye bilgilerinin eArşiv veri giriş formlarına girilmesi; dosya yönetimi ise en basit anlatımı ile çalışmanın elektronik kopyasının bu kayda eklenmesidir. Yayım izni ise, yazarın söz konusu yayını elektronik ortamda herkesin erişimine sunma hakkıdır.

b) Arşivleme Sonrası: Yazarın, çalışmasının elektronik kopyasını Açık Arşiv'e yükleme işlemini yapmasından sonra yayının herkesin erişimine açıldığı süreçtir. Bu süreçte Açık Arşiv yöneticileri tarafından bazı işlemler yapılır. Bunlar:

- Kaynağın üst verisinin kontrolü.
- Üst veriye gerekli görülen girişlerin eklenmesi (konu başlığı vb.).
- Dosya geçerliliğın ve içerik bilgilerinin yeterliliğı ve doğruluğunun kontrolü.
- Yayım izni kontrolü.
- Erişim sınırlamalarının düzenlenmesi.